

Kronik

april - juni 1994

Årets bogarbejde på Det kongelige Bibliotek Slotsholmen

I perioden 12. maj - 18. juni 1994 præsenteredes i Det kongelige Biblioteks forhal *Årets bogarbejde*, udvalgt af Forening for Boghaandværk.

Udstillingsåbningen dannede afslutningen på symposiet *Bogstavet, Billedet, Budskabet, tradition og fornyelse*, Gammel Dok, i anledning af grafikerens Erik Ellegaard Frederiksen 70-års fødselsdag.

Juryen, der havde bedømt årets bogarbejde, var følgende fem grafikere: Max Caflisch, Schweiz, Eli Reimer, Bent Rohde, Torben Skov og Ole Zøfting-Larsen.

I forbindelse med udstillingen uddelte Forening for Boghaandværk følgende æresbevisninger: Foreningens Ærespris til billedredaktør Birgit Sylvander, xylograf F. Hendriksen Medaljen til Forlaget Space Poetry og Foreningens diplom for fremragende grafisk indsats til fotograf Keld Helmer-Petersen og grafikerne Ida Balslev-Olesen, Kim Pedersen og Anders Kidmose.

"Still Leben" i Fiolstræde

Fotografen Lars Andreasen viste i perioden 26. maj - 23. juni 1994 en retrospektiv samling af fotografier optaget gennem 15 år. Billederne var lavet i sort/hvid, og enkelte serier var farvelagte. I indhold og udtryk var stilen klassisk; mennesker og basale elementer fra hverdagen taget ud af deres sædvanlige sammenhæng og portrætteret. I det enkelte fotografi tilstræbes ro, orden og balance. Det kongelige Bibliotek Fiolstræde var derfor den perfekte ramme om en harmonisk ophængning af fotografierne, som behøver stilhed og rummelighed omkring sig.

Kongeligt og Kostbart • Klenodier fra Kongernes Bibliotek

Årets sommerudstilling på Slotsholmen (23. juni - 17. september 1994) var en let revideret gentagelse af jubilæumsudstillingen fra december 1993, som på denne måde også kom bibliotekets sommergæster til gavn.

Udstillingen præsenterede nogle af Det kongelige Biblioteks største skatte fra den grundlæggende periode, da det var Kongernes Bibliotek. Idéen var at illustrere samlingernes vækst ved at vise bemærkelsesværdige erhvervelser fra slutningen af 1500-tallet og frem til 1800, i den rækkefølge, hvori de er indgået. Bøger med udsøgte træsnit og kobberstik, overdådigt illustrerede krigs- og fyrværkeribøger, der afspejlede kongernes glans og magt, unikke middelalderhåndskrifter glimtede i guld og farver. Den ældste og berømteste af alle bøger, Gutenbergs bibel fra 1455, erobret som krigsbytte i 1715, kunne også beses.

Forhallens ottekantede montre

I Forhallens store montre vistes i maj en udstilling i anledning af udsendelsen af første bind af *Danske Provinstryk*, arrangeret af bibliotekar Grethe Larsen.

I juni vistes *Kammerherre Sicks Rejseminder*. Det Store Nordiske Telegraf-Selskab fejrede 125 års jubilæum 1. juni 1994. I den anledning besluttede GN Store Nord at deponere en del af sit historiske arkiv på Det kongelige Bibliotek. I materialet findes to foliobind indeholdende breve, tegninger og andet materiale, som kammerherre Julius Frederik Sick (1815-1884) indsamlede under sine rejser, der bl.a. førte ham på diplomatiske missioner til Rusland, Kina og Japan. Kammerherre Sick var fra 1834 kancellist og fra 1848 departementssekretær i det danske udenrigsministerium. Under sine langvarige rejser og ophold i udlandet samlede han "minder": udenrigspolitiske dokumenter, breve, visitkort, litografier, avisudklip, hotelregninger, operabilletter, fotografier og egne tegninger. Alt blev indklæbet i de to store bind, benævnt "Rejseminder". Det ene bind omfatter hans diplomatiske karriere fra 1836 til 1869. Det andet bind rummer materiale fra hans udsendelse til Kina og Japan, hvor han gennemførte forhandlinger om landing af søkabler for Det Store Nordiske Telegraf-Selskab. De to bind rejseminder er på én gang enestående og typiske for tiden. De giver associationer i retning af de albums, som H.C. Andersen samlede sine rejseminder i. Kammerherre Sicks Rejseminder giver indblik i en diplomats rejsetilværelse og i hans oplevelse af de fremmede kulturer og levemåder, han mødte. Samtidig kaster de nyt lys over såvel Det Store Nordiske Telegraf-Selskabs

pionértid som over Danmarks kulturhistorie i midten af forrige århundrede.

Det kongelige Biblioteks afdeling på Amager skal udbygges med fantasi ...

Arkitektfirmaet Dissing & Weitling vandt Kulturministeriets arkitektkonkurrence om et kombineret biblioteks- og magasinbyggeri for Det kongelige Bibliotek i forbindelse med Københavns Universitet Amager. Vinderprojektet afsløredes 6. maj 1994 og valgtes som det bedste blandt de fem forslag i en indbudt konkurrence med dansk og engelsk/norsk deltagelse. Vinderprojektet skal dog bearbejdes væsentligt, førend et byggeri sættes igang.

Opgaven var ikke let. Magasinbygningen omfatter 1. etape (8.000 m²) af en langsigtet udbygning af universitetsbibliotek og magasiner på ialt 40.000m². Nybyggeriet skal i de seneste etaper kunne ændres, således at publikum får direkte adgang til dele af samlingerne. I 1. etape ombygges samtidig Det kongelige Biblioteks nuværende arealer i Københavns Universitet Amager.

Magasinbygningerne placeres ud for Københavns Universitet Amager på et område, der grænser op til den kommende Ørestad. Konkurrencen blev derfor udskrevet med krav om et smukt og karakterfuldt arkitekturværk, der skal tilføre området væsentlige oplevelsesmæssige kvaliteter og danne overgang til en kommende Ørestad, præget af de nyeste tanker og ideer inden for kunst og arkitektur. Kulturminister Jytte Hilden udtalte i den anledning:

"Dommerkomiteen har valgt et teknisk dygtigt udformet projekt. Vi har valgt det bedste af de foreliggende projekter. Også dette projekt savner imidlertid fantasi, idé og fornyelse i sin arkitektur. Vi ønsker derfor, at vinderprojektet bliver omarbejdet ganske væsentligt. Vi tager arkitekterne og deres tekniske kunnen alvorligt ved at opfordre til en omarbejdning, således at projektet lever op til konkurrencens krav om et karakterfuldt resultat".

Danske Provinstryk 1482 - 1830

Efter mere end 30 års forberedelser og arbejde udkom bind I af en ny del af den danske nationalbibliografi. Ligesom *Bibliotheca Danica* står som en monument over det 19. århundredes grundlæggende bestræbelser for at få overblik over hele den da kendte danske litteratur, vil formentlig *Danske Provinstryk* med samme kronologiske afgrænsning (1482-1830), der i løbet af de næste 5-6 år vil udkomme med i alt 6 bind, stå som et tilsvarende monument over vor tids bib-

liografiske bestræbelser, men ud fra en grundlæggende anden synsvinkel.

Interessen for ældre danske bøger har oftest rettet sig mod forfattere og emner. Det samme gælder derfor de vigtigste hjælpemidler, især de store forfatterleksika og de uundværlige bind af *Bibliotheca Danica* 1482-1830. Ønsker man at anlægge bog- og lokalhistoriske synsvinkler, har Lauritz Nielsens *Dansk Bibliografi* 1482-1600 med dens sted- og bogtrykkerregistre givet alle oplysninger, men altså kun for bogtrykkets første tid. Nye studiemuligheder åbnes derfor med det første og følgende bind af *Danske Provinstryk 1482-1830*, som er ordnet efter landsdel, by, bogtrykker og trykkeår med titler på ca. 4.000 bøger, småtryk og blade fra 24 trykkesteder i det nuværende Danmark - foreløbig med 1.100 titler fra otte byer på Øerne undtagen Fyn og med Sorø Akademis trykkerier i 17. og 18. århundrede som langt de største firmaer. Denne ordning giver indgange til forskelligartede studier, som har været vanskelige at komme ind på; men bog- og erhvervshistoriske studier kan finde vej her, fordi den enkelte trykker havde sin egen horisont og kundekreds, selv i et lille land med en stærkt centralistisk hovedstad. Med det omtalte ordningsprincip gives der indtil 1600 kun korte titler, derefter meget udførlige bibliografiske og typografiske data om hver bog, pjece eller avis; særlige skrifter, prydmateriel og illustrationer anføres.

Værket er ikke mindre end en guldgrube for kultur-, bog- og lokalhistorikere. Bind I omfatter Sjælland, Lolland og Bornholm og udgives i forening af Det danske Sprog- og Litteraturselskab og Det kongelige Bibliotek.

Hvis de fornødne midler kan skaffes, kan tre jyske og et stort fynsk bind samt et fælles bind med sammenfatning af alle registre udkomme 1994-98. Et af det nationalbibliografiske apparats hovedværker vil dermed være afsluttet.

Bogen i Danmark 1800 - 1850

Rækken af Det kongelige Biblioteks årlige endags-seminarer med aspekter af bogens historie som tema begyndte i 1991. Der har været interesseret deltagelse både fra Sverige og Danmark, og fra seminaret i 1992 om *Bogen i Danmark i 1600-tallet* foreligger de fleste af foredragene trykt i *Nordisk Tidskrift för Bok- och Biblioteksväsen*.

Rækken fortsatte i 1994 med temaet *Bogen i Danmark 1800-1850*. Foredragene var:

Jørgen Erik Nielsen: Engelsk litteratur og engelske bøger i Danmark i det 19. århundredes første halvdel;

Berit Ziegler: Tilblivelsen af Boghandlerforeningen af 1837;

Christian Kaatmann: Det kongelige Biblioteks udlån og lånere 1778-1820;
Per Hofman Hansen: Et provinsbogtrykkeris illustrationsmuligheder omkring år 1800;

Henrik Horstbøll: Censurforordningen 1799 og udviklingen af den periodiske presse i Danmark frem til 1835;

Michael F. Wagner: "Magazin for Kunstnere og Haandværkere" - den polytekniske litteraturs fremvækst i Danmark i den første halvdel af 1800-tallet. - Se også artiklen s. 55.

Som de foregående seminarer samlede også dette deltagere fra biblioteker og andre kulturinstitutioner i hele hovedstadsområdet.

Udlån til udstillinger

Dristige Dronninger og Tilsande Kvinder, Kvindemuseet i Århus 27. marts - 1. oktober 1994. Lån fra Billedsamlingen.

Fantasi og folketro, Søllerød Museum 27. april - 28. august 1994. Lån fra Danske Afdeling.

Historier fra en krig, Fredericia Museum 2. juni - 22. august 1994. Lån fra Danske Afdeling, Kort- og Billedafdelingen.

Hollændere i Sundet, Handels- og Søfartsmuseet på Kronborg 30. juni - 31. oktober 1994. Lån fra Danske Afdeling, Kortsamlingen.

Besøg

Besøg af overbibliotekar Jan-Erik Røed og den øvrige ledelse fra Universitetsbiblioteket i Oslo 8. april 1994. Afdelingsleder, dr.philos. Elisabeth Eide besøgte i den anledning Kort- og Billedafdelingen.

Besøg med reception for deltagerne i Det kongelige Biblioteks og Det arnamagnæanske Instituts fælles *internationale Seminar om konservering* 25. april 1994.

Billedsamlingen havde 26. april 1994 besøg af Pirja Porkka fra Finlands Fotomuseum, der orienterede sig i den fotohistoriske samling.

Kortsamlingen havde 27. april 1994 besøg af 15 medlemmer af Dansk Kartografisk Selskab.

Besøg 17. maj 1994 af kulturråd Vladimir Korotkov fra Rusland.

26. maj 1994 havde Danske Afdeling besøg af to forskningsbibliotekarer fra Litauen, Emilija Banionytes og Biruté Railenes.

31. maj 1994 besøg af den amerikanske ambassadør Edward E. Elson og frue.

17. juni 1994 besøg af rektor, dr. Kjeld Møllgård samt formændene for Københavns Universitets to biblioteksudvalg, dekan John Kuhlmann Madsen og lektor, dr. Claus Nielsen.

24. juni - 2. juli 1994 besøgte Håndskriftafdelingen af professor Kevin Kieran, University of Kentucky og Mr. David French fra The British Library med henblik på scanning af Thorkelins afskrifter af det oldengelske Beowulf-kvad.

Ulf Hamilton fra Nordiska Museet i Stockholm har besøgt Billedsamlingen for at besigtige det elektroniske edb-billedscannings- og registreringsprojekt.

Andre meddelelser

Det kongelige Bibliotek var vært for og medarrangør af *Middle East Librarian's Committee* (MELCOM) International's XVI. konference, ved fg. afdelingsleder, forskningsbibliotekar Stig T. Rasmussen, 16. - 18. maj 1994. Der var 30 deltagere fra europæiske og mellemøstlige biblioteker og universiteter, hvortil kom et vekslende antal deltagere fra især københavnske institutioner.

Programmet omfattede 19 forelæsninger, samlingspræsentationer og diskussionsoplæg, samt den årlige generalforsamling. Indlæggene publiceres i MELCOM International's *Newsletter*.

Judaistisk Afdeling har, ved overassistent Egon Keck, i forbindelse med to store bogudgivelser ydet forskningsmæssig støtte. Det drejer sig om:

Thomas Bartholin *On Diseases in the Bible. A Medical Miscellany* - 1672 (*De morbis biblicis miscellanes medica*, 1672). Translated from the Latin by James Willis. Edited with an Introduction by Johan Schioldann-Nielsen and Kurt Sørensen. (*Acta historica scientiarum naturalium et medicinalia*, vol 41). Publ. by The Danish National Library of Science and Medicine, 1994. 147 s.

Uriel da Costa *Examination of Pharisaic Traditions* - Supplemented by Semuel de Silva's: *Treatise on the Immortality of the Soul*. - Translation, Notes and Introduction by H.P. Salomon and I.S.D. Sassoon. Leiden, 1993. 578 s.

Erhvervelser

Danske Afdeling

Danske Afdeling har erhvervet to hidtil ukendte tryk, der ikke findes i *Bibliotheca Danica*:

Jens Baggesen *Parthenäis oder die Alpenreise. Ein idylisches Epos in zwölf Ge-*

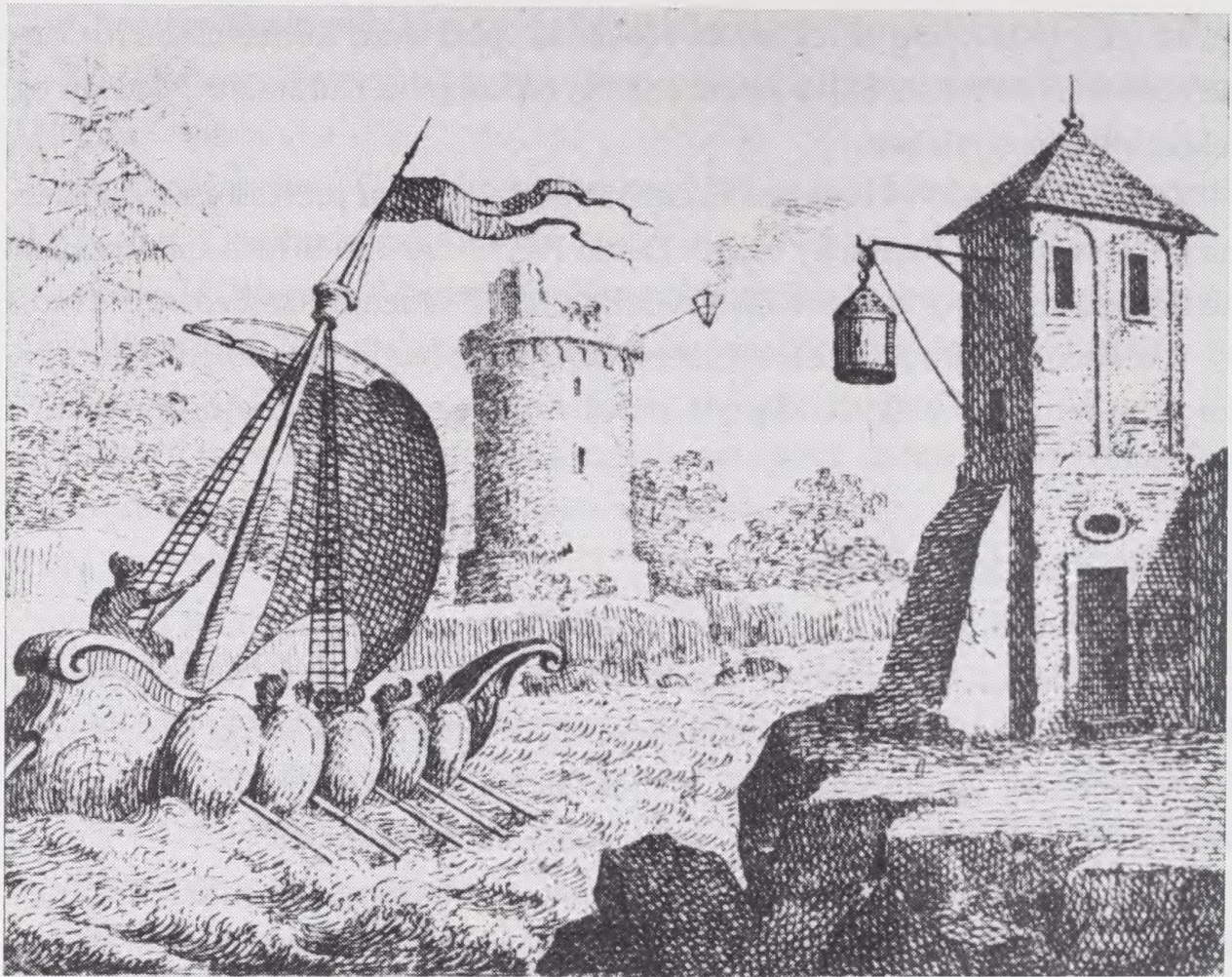

Illustration fra titelbladet til første bind af *Verdens Historie*, forfattet af Ove Guldberg. København, 1768. Kobberstikket viser et oldtidsskib på vej i havn, måske havnen i Alexandria, hvor det første fyrtårn ifølge overleveringen blev bygget. - Fra *Fund og Forskning i Det kongelige Biblioteks samlinger*, bd. 33, 1994, artiklen *Ove Guldberg og boghandler J.G. Rothe*, af Harald Ilsøe.

sängen, Amsterdam, [1812]. 240 sider. Med kobberstukket frontispice og titelblad. Det originale blå omslag indklæbet på pap. Indlagt i elegant bogæske med ryg og hjørner af brun oaseged og rig rygforgyldning, udført af Anker Kysters Eftf.

Jo. Thaddæi S.S. *Scriptura*. 6. ed. Hafniae, Apud Hieron. Christian. Paulli. 1717. 342 s.

Håndskriftafdelingen

Håndskriftafdelingen har i perioden bl.a. erhvervet følgende:

Et utrykt manuskript af Georg Brandes fra 1897. Manuskriptet er et foredrag uden titel og handler om hans forhold til franske kulturpersonligheder gennem 25 år. Endvidere er en række breve til og fra Georg Brandes blevet erhvervet, bl.a. fem breve til skuespilleren og instruktøren Thorkild Rose, skrevet i årene 1921-27.

En samling breve til Aksel Sandemose, diverse personalia samt forskellige optegnelser af Sandemose.

Holger Drachmanns egenhændige manuskript til *Gurre*, Et dramatisk Digt, fra 1898.

Et supplement til Henrik Stangerups papirer.

Iøvrigt har afdelingen erhvervet en række andre samlinger, og enkelte breve og manuskripter af f.eks. Cal Dumreicher, Valdemar Hansen, Thor Lange, Martin Andersen Nexø og Carl Weltzer.

Opmærksomheden henledes på, at nogle af nyerhvervelserne af forskellige grunde må holdes utilgængelige indtil videre.

Kort- og Billedafdelingen

Tre håndtegnede, kolorerede kort: C.L.V. Roth: grundplan af København 1719; J.U. Müller: Jutlandia Penninsula ca. 1702 og Insulæ Danicae.

20 kort: Videnskabernes Selskab: Sønderjylland. Dislokationskort.

En større samling portrætter m.v. med relation til familien Beck. Fra fru Annelise H.E. Andersen.

En samling tyske pressefotos fra 1. Verdenskrig, fortrinsvis portrætter. Fra Varde lokalhistoriske Arkiv.

Der er i perioden erhvervet fotografier taget af følgende fotografer: Anders Askegaard, Torben Eskerod, John R. Johnsen, Finn Larsen, Bent Næsby, Strange Ross.

Personalia

Souchef Steen Bille Larsen er udpeget som Det kongelige Biblioteks repræsentant i Statens Bibliotekstjenestes *Arbejdsgruppe om afregning af gebyrer på interurbanlån mellem forskningsbiblioteker indbyrdes*.

Forskningsbibliotekar Paul Flandrup fratrådte 1. august 1993 på grund af alder.

Førstebibliotekar Ulf Haxen deltog 18. - 20. maj 1994 i ISO/TC møde *Conversion of Written Languages* i Stockholm.

Seniorforsker Harald Ilsøe fratrådte 30. april 1994 sin stilling på grund af alder.

Overbibliotekar Erland Kolding Nielsen deltog 12. april 1994 i møde i *13-mands-*

foreningen (cheferne for de større forskningsbiblioteker) på Danmarks Natur- og Lægevidenskabelige Bibliotek; holdt 15. april 1994 åbningstalen ved åbning af Det kongelige Biblioteks udstilling *Europæiske Bogbind '93* på Danmarks Grafiske Museum; holdt 5. maj 1994 festtale ved *Politikens Oplysning's 75 års jubilæum* i Politikens forhal; deltog 7. - 10. maj 1994 i *Nordisk Biblioteksledermøde for folke- og forskningsbiblioteker* i Århus; holdt 16. maj 1994 åbningstalen ved *MELCOM XVI*, konference på Det kongelige Bibliotek for mellemøstforskere fra Europa; deltog 27. maj 1994 i

indvielsen af *Eutiner Landesbibliotheks* ny-restaurerede bygning das Cavalierhaus; deltog 19. - 22. juni 1994 i Nordisk Videnskabeligt Bibliotekarforbunds (NVBF) konference i Lillehammer om *Kvalitetssikring av bibliotekstjenester* med et indlæg om udviklingen i de internationale biblioteksorganisationer.

Souchef Karl Krarup deltog 16. - 17. maj 1994 i seminaret *Hvor står vi nu! - Om dansk kulturpolitik før, nu og i fremtiden* på Den europæiske Filmhøjskole i Ebeltoft, arrangeret af Nordisk Kulturinstitut.

Bibliotekar Gudrun Lissau modtog ved sin afskedsreception 24. juni 1994 Dronningens fortjenstmedalje i sølv efter mere end 40 års tjeneste ved Det kongelige Bibliotek og Universitetsbibliotekets 1. Afdeling.

Overarkivar Birgitte Possing deltog 18. - 19. april 1994 i Nordisk Konference om *Biografi i Historien*, Umeå Universitet og holdt foredrag om biografien ud fra et historie- og et kvindevidenskabeligt synspunkt; deltog med foredrag om den *videnskabelige research bag en historisk biografi* på Nordens Folkliga Akademi, 1. juni 1994.

Fung. afdelingsleder Stig T. Rasmussen deltog 15. - 17. juni 1994 i konferencen *Journées de Codicologie et de Paléographie des manuscrits du Moyen-Orient*, arrangeret af Bibliothèque Nationale, Paris, og forelæste om *Nærorientalistikkens historie i Danmark* og om *Det kongelige Biblioteks orientalske samlingers historie*.

Bibliotekar Susan Vejlsgaard deltog 19. maj 1994 i et *Chadwyck-Healey møde* hos Compact Data om CD-ROM databaser.

Vagtmester Carlo Waaentz fejrede 1. maj 1994 *40 års jubilæum* i statens tjeneste og modtog i den anledning Dronningens fortjenstmedalje i sølv.

Konst. førstebibliotekar Henrik Dupont og bibliotekar Inger Uldal deltog 20. - 21. april 1994 i et symposium *Nutidens kort i fremtiden*, arrangeret af Dansk Selskab for Fotogrammetri og Landmåling, i samarbejde med Dansk Kartografisk Selskab, på Hotel Nyborg Strand.

Overbibliotekar Erland Kolding Nielsen, souchef Steen Bille Larsen, overarkivar Birgitte Possing, forskningsbibliotekar Jesper Düring Jørgensen, overassistent Palle Ringsted og bogbindermester Søren Carlsson deltog 25. - 26. april 1994 i et Internationalt seminar, arrangeret af Den Arnamagnæanske Kommission og Det kongelige Bibliotek med temaet *Attitudes to the conservation of medieval Scandinavian Manuscripts* på Københavns Universitet Amager.

Afdelingsbibliotekar Anne-Marie Smith og bibliotekarerne Therese Høeg Jacobsen, Marianne E. Mortensen, Susanne B. Mortensen og René Tjørnelund Thomsen fra Danske Afdelings Småtryksafdeling deltog i studietur til småtryksafdelingerne i Lund Universitetsbibliotek og Kungliga Biblioteket, Stockholm, 4. - 6. maj 1994.

Overbibliotekar Erland Kolding Nielsen og førstebibliotekar Eva-Brit Fanger deltog 11. maj 1994 i seminar om *Dansk Musikforskning frem mod år 2000*, arrangeret af Statens Humanistiske Forskningsråd, på Nationalmuseet.

Bibliotekarerne Ruth Hedemand og Karen Hjort Eriksen var 16. maj på studietur til Lund Universitetsbibliotek for at se dets avissamling.

Konst. førstebibliotekar Henrik Dupont og overassistent Hans Berggreen deltog 18. maj 1994 i den amerikanske fotohistoriker Allan D. Colemanns seminar, arrangeret af Museet for Fotokunst, Odense.

Soucheferne Steen Bille Larsen og Karl Krarup, førstebibliotekarerne Ivan Bose-rup, Charlotte Rohde og overarkivar Birgitte Possing deltog 20. - 21. juni 1994 i studietur, arrangeret af Det kongelige Biblioteks byggerådgiver, den engelske arkitekt, Harry Ffoulker-Brown, til biblioteksbyggerier i Nottingham og Cranfield som

led i detailprojekteringen af Havnefrontsbyggeriet.

Overarkivar Birgitte Possing og forskningsbibliotekar Jesper Düring Jørgensen deltog 29. juni - 1. juli 1994 i *Guaman Poma Symposium*, i Nationalmuseet og Videnskaberne Selskab.